

Jozef Karol Hell – 300. výročie narodenia – strieborná zberateľská minca

Minca realizovaná podľa návrhu Mgr. art. Romana Lugára

2. cena Miroslav Rónai

3. cena (zvýšená)
Mária Poldaufová

Jozef Karol Hell sa narodil v máji 1713 (presný dátum narodenia nie je doložený a uvádza sa 12., 15. aj 16. máj, písomný záznam je len o dátume krstu 16. mája 1713) v rodine hlavného banského strojmajstra Mateja Kornela Hella v obci, ktorá dnes nesie názov Štiavnické Bane. Podobne ako jeho otec Matej Kornel Hell, aj on sa venoval stavbe vodných nádrží, ich opravám a zabezpečeniu energie pre banské zariadenia. Jeho najväčším prínosom však boli vynálezy čerpacích strojov, ktoré boli podstatne výkonnejšie a spotrebovali omnoho menej vody ako dovtedy používané zariadenia. Podmienky v baniach vylepšil najmä vynálezmi vahadlového, vodnostlpcového a vzduchového čerpacieho stroja. Po ich postavení v baniach v okolí Banskej Štiavnice sa postupne rozšírili aj do ďalších európskych krajín. Okrem čerpacích strojov staval tiež požiarne striekačky a zariadenia na drvenie rúd. Stal sa jedným z ich najvýznamnejších konštruktérov a ako hlavný strojní majster sa pričínil o to, že banská technika používaná v banskoštiavnickej oblasti patrila v 18. storočí k najpokrokovejším v Európe. Napriek tomu zomrel v chudobe 10. marca 1789 v Štiavnických Baniach. Jeho podoba ani jeho hrob sa nezachovali.

Na výtvarný návrh mince vyhlásila Národná banka Slovenska v júni 2012 verejnú anonymnú súťaž, do ktorej bolo predložených dvanásť výtvarných prác. Komisia guvernéra NBS na posudzovanie výtvarných návrhov slovenských eurových mincí ich hodnotila v septembri 2012. Jej odbornou poradkyňou bola Ing. Magdaléna Sombathyová zo Slovenského banského múzea v Banskej Štiavnici.

Na realizáciu mince bol schválený výtvarný návrh Mgr. art. Romana Lugára, ktorý získal zníženú prvú cenu. Na averze si autor zvolil motív Nového

zámku, charakteristickej dominanty Banskej Štiavnice. Pod ním je zobrazené prostredie bane s drevenými banským konštrukciami, so zatápajúcou vodou a čerpacím potrubím. Kompozíciu dotvárajú jašterice, ku ktorým sa viaže legenda o objave zlata a striebra a začiatku ich ťažby v Banskej Štiavnici a okolí. Reverzu dominuje vahadlo vodostlpcového čerpacieho stroja. Zobrazenie erbu Banskej Štiavnice poukazuje na jedno z pôsobísk Jozefa Karola Hella.

Druhá cena bola udelená návrhu Miroslava Rónaia. Na averze návrhu kontrastuje technicistická modelácia vahadla čerpacieho stroja a banských meracích nástrojov s impresívnou modeláciou veduty Banskej Štiavnice. Želiezko a kladivko umiestnené pod vedutou sú znakom baníctva. Reverzu dominuje detailne stvárnená požiarne striekačka, ktorú skonštruoval Jozef Karol Hell. Vhodným prvkom je autentická signatúra vynálezcu.

Zvýšenú tretiu cenu získal návrh Márie Poldaufovej. Averznej strane zobrazuje dobovú vedutu Banskej Štiavnice doplnenú o nástroje banského merača umiestnené v naznačenom podzemí mesta. Hlavným motívom reverzu je vahadlový čerpací stroj s detailným zobrazením princípu jeho činnosti.

Strieborná zberateľská minca v nominálnej hodnote 10 eur má priemer 34mm a hmotnosť 18 g. Je vyrazená zo striebra s rýdzosťou 900/1000 v Mincovni Kremnica. Na hrane je uvedený nápis do hĺbky „STROJMAJSTER – KONŠTRUKTÉR – VYNÁLEZCA“. Vyrazených bolo 3 100 kusov mincí v bežnom vyhotovení a 5 750 kusov mincí v proof vyhotovení. Minca bola emitovaná 24. mája 2013.

Ing. Dagmar Flaché
Foto: Ing. Štefan Fröhlich